

Ikastolaren nondik-norakoa

E.H.I.E.

(OHARRA: *Euskal Herriko Ikastolen Elkartearen eta Euskadiko Autonomi Elkarteko Hezkuntza Sailaren artean sinatu-berri da Komunitateko Ikastolen Publikotasun ofizialerako bidea izan daitekeen Hitzarmena. Itxuraz, bihurtune historiko baten aurrean gerta daiteke orain euskal eskolagintza: Hiru Probintzietako Ikastola eta orainarteko eskola-sare publikoa, noski, baina baita beste herrialdeetako Ikastola eta Eskola estatala ere. Hitzarmenak garapen praktiko asegarririk izaten badu, euskal eskolaren asmoari segurtapen instituzional berria emango diolako eta horrela, agian, beste euskal herrialdeetarako eredugarri gerta daitekeelako ere. Bestelakorik balitz, ostera, gatazka berriak ikusteko geundeeelako. Nolanahi ere, Hitzarmenaren ondoko gogoeta ireki da Euskal Herriko Ikastolen Elkartean: banatu da denen artean Euskal Eskolaren Diseinua titulua duen Txostena (89-VI-3). Ikastola Elkar-teak, bere baitan duen munduaz ezezik, etorkizunean Euskal Herriak beharko lukeen Euskal Eskolaz hausnartu eta bere hitza esateko gogo du. Hau dena tarteko dela, nota llabur bat eskatu diogu Euskal Herriko Ikastolen Elkarteari, E.H.I.E.ri).*

Euskal Herriko Ikastolen Elkarte urteko Biltzar Nagusia egitera doa (1989-VI-3); eta aurtengo gaia, berezia du. Etorkizunari begira Herri honek behar duen Eskola ereduaz lanean hasten da, Elkarte Autonomoko hezkuntza Sailak egin nahi duen Euskal Eskola Publikoaren Legearen aurrean zeresanik baduelakoan.

Euskal Eskolaren Diseinua, elkarlanaren ondorio izan dadin prestatu den debaterako zirriborroa da. Eta, lan guztiek bezala, honek ere bere kokalekua duenez, Ikastolaren nondik-norakoan hain zuzen, gogora ditzagun aurre-xehetasun batzuk.

Azken bederatzi urteotako ibilaldiari (1980-1989) axaleko begiratu bat eman ondoren, laster konstata daiteke nola intentu-sail bat egon den Ikastolari Legezko estaldura bat eman nahiz: izaera iragankor bat proposatuz, dena ere ikastolak juridikoki Euskal Eskola Publiko bezala kontsideratzera zuzendutako ahaleginak, izan dira. Hona unerik seinalatuenak:

- 1980ko Ikastolen Titulartasun Publikoko Arautegia.
- 1983ko Euskal Ikastolen Erakundea (EIKE).
- 1986ko Kontzertu-erregimenaren Dekretua.
- 1987ko Akordio Politikoa (Hezkuntza Saila eta Ikastolak).
- 1988ko Legea, Hezkuntza Sailari, Ikastolekin komenioak egiteko baimena erregulatuz.
- 1989ko Komenio partikularrak, Hezkuntza Saila eta Ikastolen artean.

Argi dago, erregimen politikoaren aldaketarekin espero zitekeen normalizazio-prozesu batera ez direla iritsi. Egoera horren arrazoiak, esplikazioak, interpretazioak eta balorapenak desberdinak eta kontrajarriak dira; baina, ez dago dudarik, saio horien azpian dagoen Estatuto lege-markoa (LOECE, LODE, Funtzio Publikoaren Legea...) bortizki baldintzatzen ari dela, eta oso zaila bihurtzen, horrenbeste aldarrikatzen dugun Euskal Eskola Publikoaren behin-behineko taiuketa.

Baina kanpotik ezarriak zaizkigun legezko muga edo traben parean, badaude beste oztopo batzuk, barnetik bakarrik, Euskal Komunitate Autonomotik bertatik alegia, argi eta konpon daitezkeenak. Alderdi politiko desberdinak eta hezkuntz Komunitatea oro har, denok gaude eginkizun horretan konprometituak.

Bada denboratxo bat, Federazioek txosten bat plazaratu zutela (1983ko martxoan): «Zenbait oinarritzko gogoeta ikastolen normalizazioari buruz» titulutzat zeramana. Hantxe zirriborratzen ziren

ikastolei buruzko edoezin proiektu juridiko itxuratu behar zuten lerro nagusiak. Dokumentu horretan, Ikastolen Federazioen jarra-jaso baino ez da egiten, aipatu besterik egingo ez ditugun sei puntutan:

- Euskal Herrian Eskola Publikotzat hartua izateko, ezinbesteko baldintza da eskola horrek euskal hizkuntza eta kultura berea egitea, ikastolek beren sorkuntzan bertan eta bere hezkuntz helburuetan frogatzen duten bezala.
- Ikastolak, beren funtzionamentu, gestiokera eta prestatzen dituzten zerbitzuengatik emango dira publikotzat.
- Euskal Eskola Publikoa, eskualdaturiko eskola publiko guztiek bertan parte hartzen dutenean emango da erabatekotzat.
- Eskola publikoaren sare bakarrak, ikastolen eta eskualdaturiko eskola publikoen arteko batasun prozesuaren fruitu izan behar du, eta ez batek bestea anexionatzearen fruitu.
- Ikastolen normalizazioak, zuzenean interesatuak dauden parteen gehiengoaren onespenearekin kontatu behar du, eta adostasunaren emaitza izan behar.
- Elkarbatzeko prozesua egiten den bitartean, ikastolek, eskualdaturiko eskola publikoen tratua bera hartu behar dute, hau da doakoak izan behar dute.

Orain artekoan aztertutako lege-estalduraren panoramak, eskaini zaigun irtenbide iragankorra jasotzen du. Etorkizunari begira, ordea, behin-betikotzat eman daitekeen edozein alternatibak, oraingo zirriborro honetan tratatzen ditugun gai nagusiei erantzun beharko die:

- Euskal Eskolaren Izaera propioa, eta hori lortzeko beharrezkoa den Titulartasun-mota.
- Izaerari dagokion Gobernu eta Funtzionamentu-egitura.
- Euskal Herri osorako Hezkuntz proiektua, geure kultura eta hizkuntzan oinarritua, edozein zentru, bai publiko bai pribatuk, bete-beharrekoa.
- Irakasleagoaren ezaugarri nagusienak, proiektu berri horren oinarritzko euskarri bait dira.
- Finantzaketa.

Gai guztien ardatza AUTONOMIA da eta kontzepzio horren baitan geratzen dira, betiko arloak izan arren, ikuspegi berri batean murgilduz.

Aurtengo eztabaidari ekitean, nahitaezkoa da beti gabiltzan eskemetatik libre ihardutea, Autonomi Estatutuaren aurretik ere

egon bazeudenak. Hain zuzen ere, Eskola Publiko eta Eskola Pri-batu bipolaritasuna albora utzi. Eskola Publikoaren kontzeptio "uniformatzailetik" ere urrundu nahi dugu, ikusmolde horrek bere burua, eskola-eredu arautu batetan oinarritzen bait du, LODEk egiten duen bezala, nahiz eta bultzatu nahi den Erreforma beste eredu batetan oinarritu eta kontzeptio zabalago batekin ari. (Dena den, LODE/Erreformen arteko kontraesana nola gainditu asmatu ezinik dabilta Estatu mailan oraindik).

Ikastolan egin dugun esperientziaren ildotik eta 1987.eko apiri-lean egin zen sinposiumean ("Eskola Publikoaren Autonomia eta kontrola, Europan" deitu zena), Autonomia eta kontrolaren fruitua den Eskola-ereduaren bila gabiltza. Kontzeptuok bi aldetatik begiraturaz: bai Administrazioak eskolarekiko izan behar duena, eta baita Hezkuntz Komunitateak Administrazioarekiko izan behar duena ere.

Une honetan Euskal Herriko Ikastolen Elkarteak bere barne-egtabaidarako plazaratzen duen lan honek (*Euskal Eskolaren Di-seinua* deitu dugun honek, alegia) ez du izan nahi erabateko estu-dioa, elkarlanerako apunteak baizik, debaterako abiapuntu lez, ikastola bakoitzetik hasi eta pixkana zabalduz joango den egtabai-dagaia, etorriko den azken proiektua denon lanaren fruitua izan dadin, kontsentsu zabal batez onartua.

Hezkuntza, gizarte osoaren interesekoa izanik, azken buruan, debateak hezkuntzako sektorea gaindituz, beste guztietara iritxi beharko du, denen artean EUSKAL ESKOLAren eredia egituratu eta Euskal Eskola Publikoaren Legea kontsentsuatzera hel gaitzen.